

Njen pradedu je bio seoski muzikant i svirao je rog i klarinet na krštenjima i svadbama. Na poslednjoj svadbi ga je ubo stršljen i umro je s klarinetom u rukama, pred nevestom koja je bila mlada i čedna i imala crvene obraze.

Njen pradedu je imao sedmoro dece i najstarije od njih je bila njena baba.

Njena baba je bila najstarija kći u porodici. Kad je bila mlada, imala je dugu kosu, jaku kao štrik i crnu kao gavran, a kožu čistu kao nebo. Svake nedelje se ribala sapunom od kestena i na fotografiji iz niže realke je stajala pod drvetom jonatan jabuke i smejala se kao nebo.

Njena baba je rodila četvoro dece i najstarije od njih je bila njena mama.

Njena mama je bila najstarija kći u porodici, bila je nastavnica srpskohrvatskog i slovenačkog, a pored toga je pisala pogrebne govore i zdravice za abrahama. Njena mama je pisala pogrebne govore. I čitala ih, ponekad noseći crnu bluzu, a ponekad crne cipele, a ponekad je imala trajnu.

Nije znala kuda da gleda kad je autobus stigao i kad su se otvorila vrata. Gurnula je ispred sebe putnu torbu i vreću za spavanje i mama je rekla:

– Imaš li pasoš?

Umesto da klimne glavom, setila se da će sad, baš sad početi da cvetaju akacije. Onda je

prošla Fanika i sve upropastila. Pitala je da li kod kuće imaju koju čašicu rakije, i mama je rekla da sačeka, i ona je gledala u akacije i u april i duž dugog asfalta, a onda se za Fanikom prodrao Lojz:

– Šta opet žicaš, prokletinjo matora,
onda ni šofer nije bio dobar prema njima, rekao je, do
đavola, krećemo, još se nije bila ni popela gore, još nije
ni rekla mami da pasoš najverovatnije ima, još nije.

I još.

I još.

I uvek je bilo tako.

...

...

Al važno je, rekla je mama, da u pravom trenutku u
džepu imaš rupe.

(I još.)

– Stanite, stanite na stanici, do vraga.

– Što da stanem, do đavola, kad niko ne čeka.

– Sta-ni-te?! Do vraga?!

Kraj malene barake, umesto sledeće stanice, čekaio je
prvo auto, a potom mama. Autobus je pretekla u posled-
njem trenutku i na glavi je imala viklere. Ništa nije re-
kla, samo joj je gurnula u ruke: pasoš, šal, kilo naninih
jabuka.

Uveče

u osam i deset je prolazila mostom preko kanala
Auderzejds Vorburhval, kad je

iznenada, umesto mraza, stegla oštra noć, sssss, sssss,
mrak. Plitko je udahnula vazduh, da se ne bi čulo kako
je panično cvikala. Onda je dvaput zažmurila, snažno i
dugo, ne bi li tama nestala. Kanal je smrdeo na vlagu i

mokraću i lopovi su siktali: Bikesss, bikesss. Crvena četvrt na drugoj strani mosta više nije bila crvena, već želatinasta i strašna. Svetiljke kraj puta su bile neme, kamene kuće su bile hladne, a tramvaji su mirno stajali u mestu. Uske ulice su išle još više u cik-cak i neko je počeo da viče kao lud. Plitko je udahнула, da se ne bi čulo kako joj unutra bubnji kroz vene, čučnula je kraj deteta i rekla: Don't worry.

Kad je u Evropi ponestalo struje, u Amsterdamu je bio potpuni mrak.

Tih šum pod mostom se talasao ka nebu, kao da je voda bila još jedini živi element, tu i tamo su zbunjeno prolazili bicikli i tu i tamo njihova konfuzna svetla. Tih nekoliko svetala na tih nekoliko bicikala, koja su imala svetla i kojima su svetla radila. Čučala je tamo na mostu u dalekom centru Amsterdama i dete je stajalo pred njom, njegova mama je bila Kineskinja, a otac Afrikanac, rodilo se tu i ona je bila njegova bebisiterka. Gledalo ju je ispod obrva i pućilo usne, ne plaći, ne plaći, o, molim te, vetar je zavijao duć kanala i pred očima su joj se iscrtavali crni krugovi. Dećak ju je stezao za kažiprst i srednjak i na glavi je imao kapu. Kad bi napućio usne izgledao je kao devojćica, i za svoje dve godine je bio prilićno sitan. Gledao ju je ispod obrva i čekao da kaće još nećto, sve dok se nije sasvim malo savio u kolennima, blago čućnuo i nagnuo se napred, naslonio joj se na ćelo, tako da su joj njegove crne kovrdće upadale u usta i disala je još pliće, obema dlanovima joj je stegao vrat, priljubio se uz njene obraze, a onda se okrenuo uvis, tako da je nehotice pogledala za njim: Jana, maan!

Kada bi u tom gradu svoj bicikl zaključao samo jednim katancem, zaista si rizikovao da ga više nikad ne nađeš. To je sada sasvim pouzdano znala, već čitavu večnost je tragala gore-dole duž ograde kraj kanala Auderzejds Vorburhval, uverena da je bicikl ostavila baš tu, ne, ne, tu, nosila je dete malo na leđima i malo u naručju, biciklističkim stazama i po mostovima, mimo kandelabara, kafana i ispod građevinskih skela, preko kanala, sve dok dečak nije postao težak kao tuč i na grad se u trenutku spustila noć. U potpunoj tami je sad naslućivala put do tramvajske stanice – pa, ionako uopšte ne voze, vidiš da stoje, kako da bilo kuda odemo – i proklinjala svoj lanac s katancem koji je bio tanak i jedan jedini, i lopove koji su se okomili baš na nju. Umesto mraza, kanal Auderzejds Vorburhval je pritiskala oštra noć i dete joj je govorilo na jeziku koji nije razumela.

– Jana, maan!

Kad je u Evropi ponestalo struje, u Amsterdamu su joj maznuli bicikl sa dečjim sedištem.

– Jana, maan!

Smejao se naslonjen na njen obraz, gledao je ispod obrva i upirao prst u nebo. Maan, maan, kako ne razumeš, smejaio se i pućio usne, njegova mama je bila Kineskinja, a otac Afrikanac, kad bi napućio usne izgledao je kao devojčica, usred mraka i tišine sve je više skakutao po mostu, preko kanala, sićušan, tako sićušan, male crne kovrdže su mu virile ispod kape i bila mu je tako smešna, ona, samo ona, na zabačenom mostu bez struje, pokazivao je na nebo, Jana, Jana, mesec valjda, mesec, luna, maan.

Kad je prvi put došla da ga čuva, u kuću u ulici Overtom, imao je četiri meseca manje i bio je još sićušniji. Ušla je i pozdravio ju je imenom, Tag, Jana, kao što mu je mama recitovala već čitav dan. Zastao je u sobi na suprotnoj strani, ona je stajala na ulaznim vratima, dugo ju je gledao, gledao, gledao, najpre iza dovratka, potom iza ormana, iza kauča, napravio je još tri nesigurna koraka ka njoj i, kad je video da se nije ni pomerila, potrčao je ka njoj dečjim galopom, povukao je za dlan, dole, dole, i na lice joj utisnuo vlažan poljubac: Jana! Kad je mama otišla, plakao je tako dugo, sve dok mu na DVD plejeru nije pustila crtani Kralj lavova. Seo je na pod ispred televizora, sa flekama od suza na obrazima i crvenog nosa, bosonog, napućenih usana tako da je izgledao kao devojčica, prstom pokazao na lavljeg mladunca na ekranu i od onda više nikada nije plakao. Ubrzo je primetio da ne govore istim jezikom, ponekad joj je objašnjavao na holandskom, a ponekad na kineskom, ponekad na afričkom narečju, ona mu je odgovarala na engleskom, na nemačkom, na slovenačkom, ponavljao je za njom i rastao, učio ju je da ponavlja za njim i razume, reči, rečenice koje su bile od izuzetnog značaja, na primer jesti, na primer piti, na primer Kralj lavova.

– Maan, maan, Jana, maan!

U Amsterdamu bez struje, tišina je bila nesnosna i zamukli su bili svi odjeci. Voda pod mostom se talasala tako da se grad činio još nestabilnijim, kao da se mostovi ljuljaju na toj vodi, u svoj toj tami, u svoj toj praznini. Obuzela ju je strašna vrtoglavica i učinilo joj se da će je sad, baš sad, odneti poplava: nosiće je od crvene četvrti

do tramvaja i odneti joj levu cipelu. Odjednom, na ulicama nije više bilo nikoga, nikakvih koraka, nikakvih bicikala, automobila ionako nije bilo, u centru Amsterdama ih ne voze. Pogledala je dečaka koji ju je, sad već sasvim nestrpljiv, vukao za kažiprst i srednjak, i još pre nego što ju je baš stisnuo – a-šta-sad-a-šta-sad – konačno se osvestila da maan znači mesec.

Kad su u gradu svetlela svetla i neonski natpisi, od neba je ostajala samo smeđa izmaglica, fleka, svinjarija, smog. Ukoliko bi pogledao uvis, kad je vedro, ponekad bi mogao da vidiš kako je vazduh pogodan za zvezde, samo što bi se one svaki put razvodnjile u gradskoj rasveti i zaista nikad nisi znao da li će sutra padati kiša ili će biti još jedan sunčan dan. Dete je plesalo po mostu i smejal se, uplašila se da će se prosuti po ulici, samo bi još to falilo, da se razbije! Potrčala je za njim i podigla ga, privila ga uza se, naslonila se na ogradu kraj puta i zajedno sa detetom pogledala gore, u nebo, koje je bilo sasvim sasvim crno, svuda po njemu su bili crni oblaci i pod njima je stidljivo stidljivo, belo belo, srebrno srebrno svetleo ... Mesec. Do ponoći mu je nedostajalo još jedno parče, i da nije bilo oblaka, sada bi čitav grad svetleo srebrnom bojom. Stajala je na mostu koji vodi preko kanala Auderzejds Vorburhval, nije imala nikakvu predstavu o tome kako će sa malim doći kući, dok je gledao u Mesec oči su mu se sklapale i usta su mu se širila u osmeh. Šum pod mostom se talasao ka nebu tako da se grad ljuljao u svojim temeljima, kraj kanala su bila privezana dva bicikla, sa dva ili tri katanca, sa dva ili tri lanca, svetiljke su bile neme i na prozorima su treperile sveće.

Kad je u Evropi ponestalo struje, Amsterdam je bio mnogo romantičniji nego inače.

– Baby, baby, bikesss?

Iz mraka je zašišao blag i omamljen glas, džanki je bio pogrbljen i bicikl uopšte nije bio u lošem stanju, petnaest evra, kočnice ispravne. Slošilo joj se, mali je odjednom postao težak, zaspao joj je u naručju i svaki čas se, poput džaka pšenice, premetao s jedne na drugu stranu. Džanki je došao sa biciklom sasvim blizu, veliki točkovi, štangla spuštена nadole, sada bi trebalo da ga uhvati za ručke, snažno bi trebalo da ga uhvati, da ga ne bi ponovo maznuo dok mu bude plaćala, kad već bude imao novčanice u džepu, snažno moraš uhvatiti bicikl da ti ga džanki odmah ne odnese, tako su joj rekli, tako su joj govorili, tako je pisalo u vodiču, pisalo je i to da ne treba da kupuješ ukradene bicikle, nikada ih ne kupuj, jer je to protivzakonito, ilegalno, time podržavaš džankije koji krađu, lopove koji tako zarađuju, trgovinu na crno, nikada ih ne kupuj, inače bicikl nema dinamo i svetlo ne radi, i gde ćeš da staviš malog, ne možeš ga držati u naručju i motati se tu po mraku, slošilo joj se, mali je odmah postao težak, obesio joj se preko ramena poput vreće peska, okrenula se na drugu stranu, bastard, pljunula je ka tipu setivši se svog izgubljenog bicikla i svega zajedno, bastard, i otišla ne razmišljajući, peške, pravo u crvenu četvrt.

Damice u korsetima su u izlozima upalile sveće, turisti su svetlucali svetlima bicikala, makroi su imali izdržljive baterije i crvena četvrt je bila živahna, bučna i svetla. Vazduh je i dalje bio želatinast i strašan, ali malo

manje oštar i malo više živ. Ovde je nestanak struje zabavljao ljude i jedan pijanac se drao kao lud i nad glavom histerično mahao zastavom u duginim bojama na kojoj je pisalo PEACE, na zdravlje, zavijao je, za kraj sveta! Mišić levog ramena joj se trzao u naletima bola i dete u naručju joj je klizilo sve više nadole, teško tri tone, sve više, u snu.

Na trgu Niumarkt gomila građana je bezglavo blejala pred stanicom metroa, sa stanice metroa, u stranicu metroa, policajci su rotacijom davali svetlost i trgom se proširila životinjska panika. Ko je napao, šta je napao, metro stoji. Druga gomila građana je i dalje bila zarobljena u vozu pod zemljom i vatrogasci su sišli u tunel, da ih oslobode. Neko je video pacova, kunem se, pola metra, kunem se, oko mu je bilo veliko ko orah i smejalو mi se u facu!

Krenula je ulicom Amstel, vlažnim pločnikom, mimo odvratne fasade sa licima, od retkog sjaja sveća bilo joj je još groznije i svod ju je podsetio na Kranerovu kuću, koje više nema.

Kad je išla na vežbe klavira, u muzičku školu blizu bloka gde je živela, dok joj je bilo sedam i osam godina, sama, noću, jer kod kuće nije bilo pijanina, seoski mrak je bio crn kao smrt. Svaki put bi iz kuće izašla na prstima, u noć. Na ulici, u dolini, nigde nije bilo žive duše, samo žabe i sove, uhuuuu. Nad putem se širilo grmlje i nikada nisi znao šta se skriva iza njega. Bilo je potrebno proći samo pedeset metara i trčala je, trčala, svaki put, od kuće do škole, stepeništem koje su gutale voćke, gore, gore, gore, do platforme, do školskih vrata, otključavala

ih ključem koji joj je dala školska čistačica, stara i dobra, otvarala vrata i zaključavala se unutra, a grmlje napolje. Školski hodnik je bio mračan i dug, prekidač za svetlo je bio na samom kraju, na drugoj strani, jer su električari pogrešno planirali. U potpunom mraku trči pored vrata učionice za prvi razred, učionice za drugi razred, pored vrata WC-a dečaci i WC-a devojčice, i rukom opipava da s desne strane stepenište vodi gore, i tu je pored i prekidač. Svetlo.

Muzička učionica je bila na drugom spratu i prekidač za svetlo je uvek bio na kraju hodnika i na vrhu stepenica. Sasvim se zadihala, hodnik, stepenice gore, hodnik, stepenice gore, svaki put u mraku, do sledećeg prekidača. Stepenište je triput šire i triput duže nego tokom dana, a za leđima joj se vuče podmukla tišina. Hodnici su triput viši nego po belom danu i vuku se do u beskraj. Kad konačno dođe do sledećeg prekidača, na spratu iznad, neonska svetla se polako uključuju, trepereći i lenjo, bzzzzz, duguljaste, tubaste sijalice zasijaju pomalo blede, ali, dovoljno. Čeka da se snop svetlosti razlije po stepenicama, a onda trči natrag, do prekidača niže, ne bi li ugasila svetla na donjem spratu.

Kad vežbaš klavir, u školi blizu svog bloka, kad imaš sedam i osam godina, kad si u muzičkoj učionici, sam, noću, jer kod kuće nemaš pijanino, kad u učionici gore neonska svetla, a napolju je potpuni mrak, note ti se najpre čine previše drskima, da bi dirke pritisnuo iz sve snage. Sasvim si sam u pustoj prostoriji, u ogromnoj školi koja je zaključana i koja je u potpunom mraku. Zbog toga ponekad pritisneš na pedal pijanina, onu

koja sve zvuke čini malo tišim, sasvim tihim, samo što je pedala na školskom klaviru bila pokvarena i radila je samo delimično. S tom pedalom note postaju malo milije i zvuci se rimuju sa noći, koja je napolju, u selu. Kad zatim u svetloj učionici zaboraviš na sve ostalo, pustiš nožnu pedal, i klavir zazvuči punim glasom, lestvica u G-duru izlazi kroz prozore napolje, tako da se čuje čak i na trgu pred crkvom i tvoje sviranje postaje pratnja za seosko veče. Dečji preludijum iz učionice na drugom spratu svira na pustom proplanku, tamnom, u grmlju, crnom, u noćnim baštama, muzika, pred kafanom, na njivama, na travnjacima, kraj potoka, u Kranerovoj kući, koja je strašna, i ispred autobusa koji je iz Maribora dovezao kasne radnike i velike đake. Dremljivi putnici izlaze iz autobusa u crno selo, i dok makadamskim stazama odlaze svojim kućama, prolazeći mimo razbokorenog grmlja i divljih šumaraka i voćaka, čuje se klavir, do re mi fa so la ti do, sa raštimovanom tipkom fis, koja je crne boje i neko ju je toliko dugo pritiskao, da se skroz raštimovala.

Kad klavir svira noću, u seoskoj tišini, čuje se mnogo dalje nego inače.

Muzičku učionicu je trebalo zaključati. Ključ je trebalo odneti u zbornicu. Zbornica je bila na trećem spratu. Kraj zbornice je bilo potkrovlje. Mrak. U potkrovlju je bio kostur. Jednom ga je videla, kad je sekretar škole tamo tražio flomastere, koje je trebalo odneti drugarici učiteljici. Kostur je bio koščat i, dakle, mrtav, stajao je na stalku, a iznad je pisalo: ČOVEK. Ključ od muzičke učionice je kačila na ekser u zbornici i najradije bi vrištala

od straha. Pažljivo je gledala: vrata potkrovlja su ostala zatvorena. Do re mi fa so la ti do, trčala je dole, do ti la so fa mi re do. Napolje! Zaključavala je školu ključem koji joj je dala čistačica, stara i dobra. Zatvarala je vrata i ostala bi napolju, a kostur unutra. Na putu ka kući smejala joj se Kranerova kuća, koja je bila stara. Imala je dva luka, koja su ličila na njušku i htela da je pojedu. Kad joj je bilo četrnaest, vraćala se iz škole jednog petka u tri, i kuća se bila srušila sama od sebe. Zauvek.

Bii-biii-biiiiib! Izjurila je na prvu prometnu ulicu i pred očima su joj se iscrtavali žarki krugovi. Na ulici Amstel, usred Amsterdama, sve je sijalo, kratka svetla, duga svetla, žmigavci i svetla za maglu, automobili su rasvetljavali atmosferu i zabijali se u kolonu pred semaforom, crnim. Dečak u naručju se prevadio na drugu stranu poput vreće cementa, tražiti bilo kakav taksi ili bus u nervoznom saobraćajnom čepu bilo je ravno utopiji, duboko je udahnula i prešla ulicu do mosta koji je vodio preko Gospodskog kanala, i koji je bio paralelan ulici Amstel i zabarikadiran u pomračinu.

Kako su visoke te amsterdamske kuće, kako su uske, tako zbijene da uopšte ne možeš da razlikuješ gde se jedna završava, a gde počinje druga. Kad im na prozorima gore sveće, njihove senke se razvuku po tlu i preko druge strane kanala, po zbijenim fasadama, uskim i dugačkim, jedna uz drugu, jedna u drugoj, kako gutaju jedna drugu, te amsterdamske kuće, kad im na prozorima gore sveće, a napolju je mrak i nema struje.

Prešla je preko Gospodskog kanala, Carskog kanala i Prinčevskog kanala noseći dete u utrnulom naručju.

Onda je zastala. Pred njom se uzdizao Vondelpark, prostran kao Amsterdam, u noći, koja joj se zabila u grlo poput riblje kosti. Dečak je i dalje spavao, duboko, sto tona težak. Pored oštre tame sad je pritiskao i vlažni mraz i iz beskrajnog, crnog parka naspram nje dizala se magla. Ukrasno grmlje se pružalo ka njoj i ka detetu, i dugo granje, voćke i mrki javorovi i sasvim crne breze. A onda su otuda, negde iz sredine, doprli tanki tonovi, kao da dolaze iz nekog drugog sveta, uiii, tuiii, liiii, iz magle i mraka, tanko cviljenje, uiii, u talasima. Za zvukom je došla i slika. Ulaz u park, a ispred njega ostareli umetnik koji je imao na sebi ljubičastu tuniku, a preko nje obešen lančić sa krstom. Sedeo je u turskom sedu na tlu i prstima svirao po rubovima bezbroj kristalnih čaša, ispunjenih vodom do polovine, četvrtine, dve šestine.

Tanke, tanke čaše, uski, uski rubovi, krhki, krhki kristal. Gospođice, gradska serenada, samo za vas!, uii, tuiii i liiii.

Više nije osećala ruke i dete joj je još više klizilo naniže, bez težine, u snu. Zažmirkala je triput, jako i dugo, ne bi li umetnik ispario. Ali, on je i dalje bio tamo i iza grmlja su dopirali kliktaji i vriska, neko je pevao odu radosti i truba je svirala koračnicu. Podigla je pogled uvis, ka Mesecu, ali on je bio sakriven oblacima, umesto nje su nad parkom žonglirale zapaljene baklje. Vondelpark su zauzeli cirkuzanti ili ludaci ili zveri, uiii, tuiii, liii, Gospođice, gradska serenada, samo za vas!, plitko je udahнула vazduh da se ne bi čulo kako će je unutra svakog časa razneti, stegnula je dete koje je i dalje spavalo i rekla: Don't worry. Okrenula se ka obilaznici

Nasaukade, uiii, tuiii, liiii, automobili su šibali farovima, biii-biii-biiiii!, stala je na samu ivicu asfalta, držeći dete u ruci, mahala, vikala, stop-stop-stop-stooooop!, kad se konačno zaustavio prazan beli taksi, odahnula je: hvala vam puno, dank u wel.

(I još.)

- Zaustavite, zaustavite se na stanici, molim.
- Ovde? Gospođice, još nismo stigli.
- Zaustavite, zaustavite smesta ...

Na tramvajskoj stanici se naslonila na uličnu svetiljku i duboko udisala vazduh. U poslednjem trenutku je uspela da iskoči iz automobila i povrati, u grlu joj je zapela tama poput riblje kosti i ukus nečega odvratnog joj je okrenuo želudac, taksista je pušio lucky strike, grejanje je bilo odvrnuto do maksimuma, mirišljava jelkica je isparavala mirisom vanile i dete joj se toplo popiškilo u naručju. Više nije pustila ni glasa, samo je podigla ruke: trenutak, molim, svetluca mi pred očima.

Učionica

je mogla da eksplodira: Ja sam Repko, mali zeka, zubi su mi čisti kao apoteka, uveče ih perem staaaalno, a i posle svakog jela, to je normaaaaalno. Do kolača mi nijeeee, samo za repu mi srce bijeeee, moj dom su dolina i breeeg, zubi su mi beli ko sneeeeg! Četka Betka je došla u svoju nenajavljenu posetu i u odeljenju je nastala panika. Drugarica učiteljica je rekla, ustanite, jen-dva-tri, i sad su svi zajedno recitovali, drali se, zubi beli kao